

fellépünk, de ezeket mellőzve, csak egy ágára akartunk ma szorítkozni tevékenységünknek.

Felszámíthatlan terjű közzévalatok megindítása áll előttünk. Csak vasúthálózatunk mintegy 600 mföldnyi pályaeépítést követel.

Pénzünk nincsen. Ily nagy mérvű beruházások csak a külföldi tőke-erején kiállíthatók.

Ezért erős hitelre, a külföldi pénzerők segítségére van szükségünk mindenek felett.

Es ez nem csekély feladat. Mikint bírnunk elvállalt kötelezettségeinknek megfelelni? ezt csak a jövőd fogja kimutatni, ez tehát hitelünket előlegesen nem teremtheti.

A mi most előlegesen hitelt teremthet, más alapokon nyugoszik.

Annai bizonyos, hogy e részben most állunk a válponton. Mostani eljárásunk sokkép dönt, és vagy önkényt fognak áramlani a tőkék felénk roppant beruházásaink kivételére. Vagy megfélemedve és elvonulva tőlünk sok időre, csak nagy küzdelem után tehetünk új hódításokat s fordíthatjuk ismét magunk felé, az egyszer elriadt tőke-erőket.

Ezeket mi egy nevezetes pénzerő őszinte nyilatkozatai után mondjuk, miket jóakarólag kormányunknak is tett s mint helyes méltányolva is lőn.

Az első siker kivívása természetesen kormányunk és közegének kezében van, mennyiben országos vállalatoknál a kormány kész egyezményeket tesz le a ház asztalára.

A kezdet tehát a kormány, a befejezés pedig a törvényhozás kezében van.

E két factor eljárása dönt a közzévalatkozás jövődjé felett a közelebbi időre.

Es ez sajnálatunkra éppen nem kedvező idő, midőn odajutottunk, hogy országos vállalatunkat önállólag kell nagy mérvben mozgásba tenünk.

Már említettük régebben, miszerint a pályaeépítési szomj jobbadán lecsillapult, Angliában a pályaláz megszűnt sok bukások után. Belgium és Holland igen igénybe van véve, több helyen még a mi kassa-óderbergi pályánk által is. Franciaország remeg a politikai fejlődések miatt.

Nem kedvező idő ez a közzévalatkozás kaposságának.

Nekünk a kölcsön megkötése sikerült.

Elősegíté az alföldi vaspálya körüli egységet a kormány kész előzékenysége s az országgyűlésnek a kölcsön körüli meglepő eljárása.

Nem mondanók azt, ha éppen illetékes oldalról nem hallottuk volna ez eljárás érdemét hangsúlyoztatni.

Ha már most a kormány azon tapintattal jár el egyezkedéseiben, mint az alföldi vaspályánál, hogy látja a külföldi tőkepénzes, miszerint szigorú takarékoság mellett nem kíván nyomasztó lenni a vállalkozóra sem, ha a vállalati haszon megszállásában gazdálkodó és takarékos, de nem igazságtalan, nem pazarol, de nem is túlfukar, tárgyalásaiban előzékeny s nem kötekedő, különösen pedig huzavonással nem fárasztja ki a türelmet, természetesen, hogy nagy előnyököt vív ki a kormány a tekintetben, hogy a pénz-áramlás felénk vegye folyását.

Az országgyűlés pedig, ha anyagi kérdésekben tisztán objektív marad, ha a kormány ebbeli eljárásánál nem keres politikai

szélelnak alkalmat és tért, ebben erősíti meg a hitelt, s vonja felénk a tőkét.

A vállalkozók nagy solidaritásában vannak.

Kormányokkal s törvényhozásokkal érintkeznek itt és másutt.

Felkeresik a kormány tagjait s a törvényhozás különböző tényezőit pártok szerint. Érintkezéseikből összehasonlítva itélnek a magyar viszonyokról, s a találandók után teremtik egy időre bizonyosan az európai pénzügyekben a közzévalatkozást.

Nem csekély horderejű ennélfogva azon körülmény, mikint itélnek felettünk azok, kik az első érintkezéseket teszik, s minő sikerrel járnak el első kísérleteikben.

A kormányra nézve ez nehéz kötelességeket ró. Ezért szükséges komolyan utána járni, mivel áll szóba, mert minden megüszult egyezkedés ront s kevésbé solid elemekkel kikötés gyilkoló lehet hitelünkre nézve, de az is, ha solid erők nem bírnak velünk összeférni s eredmény nélkül válnak el tőlünk.

Ezekben az óvatosság s jó tapintat dönt.

A választott, de elmozdithatlan bírák gyakorlatban.

II.

Vannak a választási jog védői közt, kik attól tartanak, hogy ha az egyszerű megválasztott bíró több választás alá nem kerül, vagy pedig az egész törvényeszkí tisztakar elmozdithatlan, előbb utóbb a közigazgatási személyzet is az lesz, — s így a municipiumok választási joga is, mely egyik sarkköve az önkormányzatnak, lassanként elenyészik.

Ezek megnyugtatósan felelnek: I-ször hogy abból, — mert a törvényeszkí, telekkönyvi személyzet törvényen kívüli elmozdithatlansága szükséges, — ha képzett, független tisztviselőket kívánunk, még nem következik az, hogy az elmozdithatlanság a közigazgatási személyzetre is kiterjesztessék.

De tegyük fel, hogy gyakorlatban a bírói személyzet elmozdithatlansága oly czélszerűnek bizonyulna — miszerint annak alkalmazása a közigazgatásnál is foganatba vétetnék, — ezért még nem mondtunk le a választási jogról; — hanem csak a tisztújítási jogi vagy inkább vexatióról; föltéve, hogy ez átalakításnál óvatossá járunk el.

Igen is azok, kik a tisztújításokhoz azért ragaszkodnak, mert ott befolyásukat főtogatniok lehet és pártoskodási vizketegüket kiegelethetik, azok természetesen, hogy ellenzik a tisztviselő elmozdithatlanságát; de ezekkel kár vitáznunk; szollunk azokhoz, kik a választási jogot azért védik, mert azt czélszerűen használna és a visszaélésektől a lehetőségig tisztulva, az önkormányzati rendszer egyik feltételét tekintik.

Világítsuk fel a kérdést példával, — tegyük fel azt, hogy azok törvény mely a megyék reformját fogja megalapítani, minden megyei és városi választott tisztviselőre ki mondaná az elmozdithatlanságot; — következne-e abból az, hogy a választási jog el van törölve? — korántsem.

Mert ha az elmozdithatlanság az egész tisztikarra csakugyan kiterjesztetnék, a választói jogot azért fenn lehet tartani. —

I-ször az által, hogy megyékben a két alispán és netalán egy két kitűnőbb állomás, — városokban a két polgármester, fő-

biró és főkapitány, három évenként új választás alá kerüljenek.

2. Ugyan is három évenként lennének a tisztválasztások az időközben megüszult vagy újonnan szervezett állomásokra.

Volna tehát minden három évben tisztválasztás, de nem tisztújítás; kivéve megyékben az alispánokat, városokban a polgármestereket s. a. t.

3. Három évenként választatnának újra a bizottmányi tagok, sőt ezekre nézve a 3. évenként új választást, okvetlenül szükségesnek tartjuk, mert az örökös bizottmányi tagokból könnyen az arisztokráciának egy neme nőné ki magát, mely a népet majorizálni, a nép nevében gazdálkodni, és a nép képviseletet kijátszaná.

Ha tehát a választási jogot az elősorolt 3. pontra nézve fentartjuk, a tisztviselő elmozdithatlansága a választási jogot nem hogy elenyésztesse, — hanem czélszerűnek bizonyulván a választott tisztviselő elmozdithatlansága; ez által a választási jog életrevalósága is kitűnne, a tarthatósága iránti bizalom megszilárdulna és a választási jogot ostromló burokratia hívei szépen visszahúzódának.

Részünkről ugyan csak a bírói személyzetre tartjuk szükségesnek az elmozdithatlanságot; de abban sem látánk veszélyt, ha az elmozdithatlanság a többi választott tisztviselőkre is kimondatnék.

P. I.

A takarékos magtárak.

A gabnaneműek első rendű élelmi szükségletet fedeznek s így természetes, hogy minden szükség e czikkben a legnagyobb kellemetlenséggel van összekötve, s a népre gyakran nyomort és inséget hoz.

Hazánkban az 1863 és 1866-iki szűktermés szinte az inség eddig nem ismert fokát idézte elő s azért nem kell csudálkozunk, hogy ha e viszonytárgyalás évek után éppen legjobb gabnatermelő vidékeinken az inség s a gabnahiány megszüntetése végett különféle óvszerekről kezdenek gondoskodni.

Ha valamiben szükségét szenvedünk, s főképp, ha e czikk oly termelvény, melyben megint gyakran túlbőségben tengünk, az egyszerű észjárás is azt mondja: tegyük el a bőtermés egy részét azon időre, midőn szükségét szenvedünk, tegyük el a jó termést évek bőségét az inséges évekre, azaz takarassuk össze a termés egy részét, hogy annak idején legyen elegendő.

Igy keletkeznek azután a takarékos magtárak; s azt tapasztaljuk, hogy nálunk is sok helyütt fölkaptek ez eszmét és sok vidéken egyesül a nép ily takarékos magtárak alakításához.

Maga az eszme nem új. Már a középkorban akadunk ily takarékos magtárakra; sok helyütt maga az állam parancsolta azoknak szervezését, sok helyütt pedig maga az állam alakította s tartotta fenn ez intézeteket. IV. Károly például megagyta a városoknak és a kolostoroknak, hogy gyűjtsék össze a fölös gabnát a rozstermésű évekre. Franciaországban még XIV. Lajos alatt meg volt hagyva a communautés religieuses-nek, hogy gabnakeszletük 3 évre elegendő legyen.

Egyébiránt e magtárak a jobbgyak tized s egyéb tartozásai folytán töltettek meg s főczéljuk volt, hogy háború idején a sereg élelmi szerekben ne szűkölködjék. De a 17. és 18. században több uralkodó a nép javára rendeztetett ily magtárakat. Velenceben, Hesseben s Poroszországban szinte az inség elhárítása volt a czél, mely magtárak szervezését életbe hozta. Különösen Nagy Frigyes

szerveztetett takarékos magtárakat, melyeknek czélja volt, hogy a gabna ára 18 garas és 1 tallér között (mérőnkint) ingadozzék, mihelyt a gabna ára a piacon magasabban állott, kinyitlakt a raktárak ajtai s a megszorodott kínalat a gabna árát ismét lenyomta a rendes állásra.

Poroszországban már nagy Péter kezdeményezett e téren, II. Katalin a városokban s a dominiomokon meg is alapította ez intézményt; jelenleg pedig minden község tart magtárt, s e magtár szervezésére minden községi tag köteles részt venni.

Az osztrák örökös tartományokban már 1788. jun. 9. rendelettek meg az u. n. Contributions-Schüttböden, s minden földműves köteles volt a fűgabnaneműekből bizonyos mennyiséget a községi raktárba hozni. Az így összegyűlt készlet külön felügyelet és zár alatt tartás mellett a végül őriztetik, hogy abból évenként a helybeli lakóknak a szükséges vetőmag előlegeztethessék, mit azután ez utóbbiak a kamatokkal együtt aratáskor visszafizessék a községnek.

Az állam azonban újabb időben, Oroszországot kivéve, elhagyta e téren a gyámokodás eddig gyakorolt módját, s a gabnakereskedés teljes szabadsága által kívánja továbbra a baj elhárítását eszközöltetni.

Miután az állam elhagyta volt a takarékos magtárak elvét, mert igen sokba került, s az állam a magtárakozás vezetőit mindig megcsalatt, egyes magánosok lépnek fel s egyesülésebe lépnek mely egyesülések ugyanazon czélja van, mi az állam-gabnakereskedés volt, t. i. inséges időben gabnaneműket szolgáltatni.

Vizsgáljuk tehát életre való-e ez eszme, czélszerű-e az u. n. takarékos magtárak? Ron omeu jelenkezik itt mindjárt vizsgálatunk elején, midőn az állam mint czélra nem vezetőt, a gabnakereskedést abban hagyta.

De sokat tesz az állam, mi az állam által gyakorolva rosz, magánosok vagy egyes társulatok által meg jó és előnyös.

Ott az államipar egész terje, s a földműveléstől kezdve a bányászattig, az állam mindig vesztéssel, a magános rendszerint nyereséggel dolgozik e vállalatoknál; mért ne lehetne ez ugy a gabnakereskedésnél?

A takarékos magtáraknál a község vagy társulat egyes tagjai évenként meghatározott mennyiségben fölös gabnájukat, mit különben a piacra vinnének, egy közös felelősség alatt tartott raktárba helyezik; és ha valami szerencsétlen év a gabnahiány és inség kísértetével lép fel, csak bemennek a raktárba s van vetőmagjuk, van fogyasztásra szükséges gabnájuk; ők nem szenvednek hiányt. Ámde mennyi költségbe kerül e raktárakozás.

Tudjuk, hogy a gabnaneműket többször át kell forgatni, különben a rothadás, a por s egyéb által sok megveszendőbe; az egerek, férgek szinte megtelepednek a raktározott gabnán. Maguk a raktárak sokba kerülnek, fenntartásuk tetemes költségeket igényel, ugy hogy, ha mind a gabna árát, ennek kamatját, a fenntartására s a raktározásra fordított költségeket felszámítjuk, azon tapasztalásra jutunk, hogy bizony ez áron a legnagyobb inséggel másnann megszerzett, vett gabna még olcsóbb, mint a raktárakba gyűjtött s tartogatott.

Elhész járul a számtalan esalás, visszaélés, mi a raktározásoknál alkalmazott egének, tisztviselő s szolgák részéről előfordul, mely tulságos szigorú felügyelést s az evvel járó kellemetlenséggel jár karöltve és a takarékos magtárak eszméjét, mint korszerűtlen elfogjuk hagyai.

Legyünk takarékosok, hogy a jelen bőségéből jusson a jövő inségnek is! de legyünk okossággal takarékosok és ne pazaroljunk akkor midőn takarékoságot akarunk gyakorolni. A helyett, hogy a gabnát raktározunk, adjuk el inkább a gabnát s

szan építészeti jelentőséggel bírna; a lég, a környezet s az ott lakó emberek által teheti a festész műtárgyá.

A kunyhó a szegénységet jelenti, a palota a gazdagságot. A kép minél inkább beszéljen önmagáról, a festészeknek be kell avatva lennie az épület szellemébe. Mint a eszöndélet a genrebe, ugy visz az építészeti-kép a tájképbe: ugy, hogy alig lehet megkülönböztetni őket.

A tájkép a művészi szellem egyik újabb nagy szerű vívmánya. Alig néhány század óta sikerült a festészeknek egy nagy darab természetet ugy áthatni, és szellemileg, meg technikailag ugy kezelni, hogy műve főtárgyát képezze. A tájkép eleinte emberi festmények háttére gyanánt szolgált, és nem kevésé mozdított elő Tizian által, ki a természetet mélyen tudta szemlélni s művészi magas erővel megállyva lévén, gyönyörű tájképeket lehelst szép művei háta megé.

Hosszas dolog volna a régiék tájképek iránti érdekeltségéről beszélnünk. Azt a bizonyos sentimentalis vonást csak a legutóbbi századok óta találjuk a természetre öntve. Hogy azonban a tájképek oly későre találták meg mesterüket, az a szellemi érdekeltség hiányán kívül az előállítási nehézségeknek tulajdonítható.

Igaz, hogy az ember a természetet sokáig ellenségesnek tekintette, mindaddig, míg tökéletesen diadalmoskodott felette, és hogy azok, kik küzdöttek vele, leginkább örvendtek diadalai terének, ugyhogy a görögöknel (Alkion és Laertes kertek-nel festesekor vagy Calypsó vidékének leírásánál), s a rómaiaknál, majd meg főként a középkorban (a rózsáskertet), s később a hollandoknál

több előszeretettel tapasztalunk a szépen berendezett kertek iránt, melyek az ember kényszerítő hatalmát árulják el, sem mint a természet egyszerű alkotásait felmutató tájképnek.

Azonban már megvolt az érzék a természet szépségei iránt; a római, ki Bajce-be vagy Tiburba vonult, megtudta azt becsülni, bár a nehéz, vad és erőteljes természetet, a mint mondók — inkább ellenségesnek tekintette, minthogy oly gyönyört leljen benne, minőt mi szobaművek, kik elvagyunk ragadtatva, ha látjuk a korlátlan természetet.

A régiék is festettek szép dombokat, kerteket vagy tengert, hanem bennük mindig az emberi tevékenység lüktetett.

A tájképfestészet kivételése azonban magas technika, például vonalzott perspectiva s a levegőtáttáv előállítására szükséges nagy színuralom — kellett. Aztán meg az embernek előbb annyira el kellett zárkózva lennie a természetől, hogy végre visszahatást keltsen a város meg a palota.

Socrates és Michelangelo eleinte megvetették a természetet, később, elfáradva az emberek közt, hozzá menekedtek.

A tájképfestészet művésze Poussin Miklósrá várt, majd meg Poussin Gáspárra és Claude Lorraine-re, kik az előbbi mesterek nyomán tetőpontra emelték azt; északon különösen a Hollandiaiak voltak, kik hangulatfestményeikkel diós versenyre keltek a déli festészet inkább formára nézve szép műveivel. A 17-ik században a tájkép művésze gyors rohammal hódított, és oly módon haladt előre, hogy egy Poussin, Claude Lorraine, Ruysdael, hogy csak e nagy neveket említem — maig is a legdicsebb

mintaképeket szolgáltatják, és Poussin az alkotás nagyszerűségében, Ruysdael a természet áthatása s a hangulat erejében, Claude, a lotharingiai, pedig ama tulajdonságok harmonikus összeolvastásában maig sincsenek felülmulva.

Nincs terünk hosszasan írni a festészet új ágáról; nem mondjuk el, minő szükségessé kezd válni előttünk, kik életünk nagy részét városban töltjük, és utazásaink alatt is minél kevesebbszer élvezzük a természet életét lehellet.

Kinek a formák, a találó alkotás, s a színek összhangja iránt érzéke van, Poussinnál vagy Claudenál nem sokat kérde, miben áll az a sajátosságos kellem, mégha nem is nézi a bennük rejlő, mely természeti érzést.

Hanem ott van egy kép Ruysdaeltől: sik táj; közlül néhány fa, jobbra berek, rajtuk keresztül az út húzódik, melynek végéről egy ház néz lefelé; balról sík mező, a láthatáron egy torony s néhány kunyhó, — fön felleges égbolt... minő varázs lehet, mely ily egyszerű vidék látására oly hatalmasan lebilincseli a kedélyt?

Oly eredetiség ez, minővel csak a legtehetségesebb szellemek bírnak, kik a művészet legmagasabb lépésőjén állanak, s a természetet mégis gyermek szemmel nézik.

A paraszt, s a mezőészi katonaság, a vándor kézműves, kit vihar érvén utól, nagyon megtudja becsülni a napsugarat, vagy forró nyáron az árnyas erdőt — a természet ez édes gyermekei sem érezhetnek mélyebben, mint a művész, ki a rajzolás, színészes minden rajficeráját ismeri, tanulmányozza és fölhasználja.

A művész adománya gyakran csak egy ér-

gyűjtjük egy pénzintézetnek pénzünk, h évek súlya tőke felett glet gabna- u juk el ily mellett a ritva, mint járó valódi kor és helys s melyeknek gyakorlat be

A tő

A k

sében a napi törvény által számos inter

Tóth Károly a közterpellált, s ügyminiszter

Majd A

képviselő n által Csikszé

nire a bellig határviillong

lőben bizott vizsgálatot

egyelőre meg

Papp P

legújabb pro

latot, melybe

el s fedeztet

adósságai:

stb. Ez nag

kellene fog

catastroph

ma akarnán

jutna azokn

vedték.

Közben

pellatiójára

merítettük.

Csak ez

sági általán

Ivánk

balközép ne

vánja, hogy

hatunk el s

vállalunk.

melyet ha j

niszterünk i

menedékunt

Sebe

szabadság

san fogja el

egyezés ált

ügy levén

szerint fogad

javaslatot p

Nagy

mintán a tör

terhet jó az

elbirjuk e?

Kaue

hallgatott h

levetésekre

zattak. Tis

igénybe. A jobboldali párt Borsodban, mint tudva van, már szervezte magát s ennek köszönhető, hogy a megyei közgyűlésen határozott győzelmet vívott ki. A jobb oldallal szemben most a baloldal is szervezni kezdi magát.

Kolozsvár város képv. választási középponti bizottságának decz. 7. diki ülésében olvastatott fel ifj. Kossuth Lajos lemondó levele. Érdekes, hogy az ifj. Kossuth a lapok, vagy a Kossuth család megihettebb barátainak tudósításai folytán tudhatta csak meg a választást és előbb leküszönt, semhogy a megbízó levelet kézhez vette volna. A Kolozsváriak ugyanis nem tudták az ifj. Kossuth tartózkodási helyét s így a megbízó levelet kézbesítésre elküldték a belügyminiszterhez, ez azonban visszaküldte, hogy csak gondoskodjanak a kézbesítésről maguk. S most azt határozták, hogy a lemondást tudomásul veszik, elfogadják, új választást hirdetnek — a megbízó levelet azonban post festum elküldik az ifj. Kossuthnak.

KÜLFÖLD.

A konferencia kérdése néhány nap óta sokat vesztett érdekességéből s a külföldi lapok, ha szólanak is róla, feltűnően unalmas és fáradt hangon szólnak róla.

Ennek nemcsak az az oka, hogy létesítéséhez kevés a remény; de oka főleg az, hogy a kérdés a párisi törvényhozó testületbe, és az olasz parlament körébe léteztetett át, melyek most már az egész római kérdésben a szerint fognak határozni, a mint egymásiránt engedékenyek, és méltányosak lesznek vagy megkecsul fenntartják azon ellenzeli irányokat, melyeket eddigelé életük első mozzanataiban követtek.

Legnagyobb érdekel bir a politikai sajtó jelenleg Rouher-nak a törvényhozó testületben ennek december 5. iki ülésén.

Hírek terjednek, hogy Moustier elbocsátását benyújtotta, és az egész miniszterium nagy változásnak néz elé. A „Journal des Debats”-nak, mely a párisi törvényhozó testületbe, és az olasz parlament körébe léteztetett át, melyek most már az egész római kérdésben a szerint fognak határozni, a mint egymásiránt engedékenyek, és méltányosak lesznek vagy megkecsul fenntartják azon ellenzeli irányokat, melyeket eddigelé életük első mozzanataiban követtek.

Fontos kérdés most már, hogy Franciaországban magatartása milyen hatást gyakorol Olaszországra nézve. A „Gaz. des Trib.” hallja, hogy az olasz parlament a törvényhozó testület minapi határozatának hírére megijedt és vótumát: Roma capitale. Hírlík azt is, hogy Toulonba parancs érkezett, hogy a hajóhad és hadsereg indulóképpen álljon azon esetre, ha Olaszország legkisebb mozdulását árulna el a pápai állam ellen.

A francia szabadlevél lapok Rouher beszédének következtetésül azt látják, hogy nem csak a konferencia meghalt és eltemetett, hanem az Olaszországgal való szaktitást teljes lett.

Angolországra is igen kedvezőtlen benyomást gyakorolt Rouher beszéde. „Times” rosálja Rouher beszédét, mint a mely igazt.

Ezen aggasztón nyugtalanító hírek mellett azonban már is együtt terjengnek olyanok is, melyek az ellenségeskedő államok közlekedésére engednek következtetést. Ilyen hír p. o. hogy Napoleon herczeg Monzában Viktor Emanuelle találkozott, hogy Menabrea Torreaarsa interpellatíójára azt felelte volna, hogy mulhatlan szűkségesnek tartja a római kérdés megoldásának sikerítéséhez a tartózkodást és mérséklést, a hogy a kormányának kívánna kell a kamarától, hogy a nehézségeket célzalanul vezető vitaközvetők által ne nagyobbitassák.

Marquis de Moustier jegyzékét küldött Olaszországnak, melyben kijelenti, hogy a császár, bár jobban van elhatározva jelenleg, mint valaha arra, hogy Olaszországnak minden erőszakos lépését, melyvel Rómát hatalmába akarja keríteni, megfogja gátolni; mégis nem fogna akadályozni a római kérdésnek oly megoldását, a melyet közös egyetértés alapján eszközözhetni.

Az angol kormány nevében Stanley azon interpellatíóra, mely az angol alsóházban az osztrák-francia szövetség ügyében történt, kitérőleg felelt és csak annyit mondott, hogy Beust Londonban tartózkodása alkalmával a keleti kérdést szóba hozta. Más lapok szövetségést nem tartják valószínűnek.

VEGYES.

— Titkári jelentés a magy. irók segélyegyletének 1867-ki közgyűléséről. Az igazgató és ellenőrködő bizottságok, felhívásokat, aláírási íveket, alpitó leveleket küldöttek szét az országban. Egyesek és testületek, férfiak és nők, a társadalom minden osztályából vetélkedve küldöttek be alapítványokat vagy a mint később kiderült, végrendeleteikben emlékeztek meg egylettínkről.

Az igazgató bizottság a fővárosban évenként egy pár hangversenyt rendeztetett. Ez a vidéken is követőkre talált s az ily hangversenyekből, szineloadásokból befolyt összegek, ha 200 forintot meghaladtak, az ellenőrködő bizottság javaslataira folyvást tökéletesítették.

Az ellenőrködő bizottság javaslataira szabályként állapított meg, hogy a készpénzben bevezetett alapítványok mind magyar földhitelintézeti záloglevelekre fektetessenek. Így fektetett meg több ízben az árfolyam kedvezése szerint összesen 48,290 forint, melyen 61,000 forint névszerinti értékű magyar földhitelintézeti záloglevél vásároltatott, a mi a tőkét 12,708 forinttal növelte.

Az alapszabályok értelmében egy irodalmi vállalat megindítása is elhatározottat 1862-ben „Részvét könyve” cím alatt egy szépirodalmi évkönyv szerkesztésével bízott meg a titkár, de fájdalommal kell jelentenem, hogy e vállalat nem sikerült.

Eppen a leginszegebb évben jelent meg 1863-ban s talán ez lehetett oka, hogy aránylag oly csekély részvételnek örvendett, s így az egyület tovább nem folytathatta. — De mindamellett az egyület tökéje s jövedelme folyvást növekedett, a mint mutatják az ellenőrködő bizottság által évenként szigoriton megvizsgált számadások kiadvonatai, melyek a szabályok szerint a segélyzettek nevei elhallgatásával a hírlapokban minden évben pontosan közzé tetettek, sőt az igazgató bizottság a negyedévi számadásokat is közzé tétetni rendelte, részint ellenőrzés, részint megnyugtatás végett.

Az egyület érték-papírjaiból pontos és részletes leltár vitetik, melynek egyik másolata a levéltárban áll, másik az ellenőrködő bizottság elnökénél, ki többször megvizsgáltatja a pénztárt, s e leltár szerint véteji számba az érték papirokat.

Az alapítóké növekedésével a segélyezések összege is növekedett. Az egyület megalakulását követő évben csak a legfeljebb szűkebb körökben lehetett enyhíteni, az alapítóké növekedésével vissza kellett térni a mellőzöttekre is.

E mellett a lefolyt öt év alatt számos iró halálát kelle gyászolnunk; az 1865 ik évben csak temetésre 500 frt. utalványoztatott, pedig egy temetéshez csak 100 forint segéllyel járulhatunk, pedig a halottak nem mindenike volt vagyontalan s csak némelyek temetése vette igénybe az egyület segéljét.

Az igazgató-bizottság utalványozásaiban hiven ragaszkodott az alapszabályokhoz, melyek szerint az egyület pénztárából csak oly élő és inséget szenvedő magyar irók s oly elhunyt irók vagyontalan özvegyei és árvi segélyezettek, kik az irodalom valamelyik szakában magokat kitűntették vagy a kik több évi irói munkásság által az általános magyar irodalmi tevékenység részére hasznossá váltak.

A rendkívüli segélyekben szintén fokozatokat alapított meg az igazgató-bizottság gyakorlata. Első sorban a betegség jö, s csak azután következnek a másnemű szerencsétlenségek, s itt az igazgató bizottság az inség szót nem vette a legszorosabb értelemben, hanem enyhíteni igyekezett minden oly bajt, mely később inség vagy szerencsétlenség szülő oka lehet. Ilyenkor kamatnélküli kölcsönt nyújtott, ugynevezett segélykölcsönöket, melyek részint visszafizettek, részint visszafizetendők, bár az egyület nem sűrteti, s a visszafizetést mindenkinél körülmenyei és becsületére bizza.

Jelenleg 1115 forint ily kamatnélküli kölcsöntünk van még fenn, mely nem az alapítókéből adatott ki, melyhez nem nyulhatni, hanem a kamatból és kisebb adományokból. Az igazgató bizottság senkitől sem kívánt folyamodást, elég volt, ha a szerencsétlenség bejelentett, ha a titkár, mint kiküldött, bővebb felvilágosítást hozhatott a bizottságnak — a rendes havi vagy rendkívüli ülésekben tétlenül határozat hozatott, tekintet nélkül a vallásra, politikai vagy irodalmi pártra. Az egyület jöteknysága nemcsak Pestre terjedt ki, hanem az egész két magyar hazára, mindentűvé, hol inséget szenvedő magyar iró vagy irói özvegy és árva lakott.

A segélyezést a titok leple takarta, a mint a szabályok rendelik, de szintén a szabályok értelmében, ha kívánták, minden alapító és övdijas tagnak megmutattattott a jegyző- vagy számadási könyv, hogy igazgató bizottság eljárásáról magának tudomást szerezheszen. Az igazgató bizottság évről évre emelte a rendes és rengkívüli segélyek összegét; 1861-ben, mikor megalakult, még csak 200 forintot fordíthatott segélyre, 1862-ben már 3078 fr. 61 kr. adatott ki segélyezésekre, 1863-ban 4626 fr. 26 kr. 1864-ben 4869 fr. 92 kr. 1865-ben 6009 fr. 93 kr. 1866-ban 5824 fr. 92 kr. ide nem számítva az ugynevezett segélykölcsönöket.

Ime, tisztelt közgyűlés! főbb vonásaiban az igazgató és ellenőrködő bizottságok munkássága s eljárása. A közgyűlés bizalmát buzgósággal igyekeztek viszonozni, az együletet a közönség részvétel folytán megalapították, s a kitűzött célt lelkiismeretesen törekedtek szolgálni. S midőn most megbízatásukat a tisztviselőkkel együtt a közgyűlés kezébe leteszik, hálás köszöneteket fejezik ki ama megfizetésért, hogy az egyület megalapításával épen őket bízták meg az egyület tagjai, s jó akaratokkal, részvétőkkel folyvást támogatták.

— Magyar tudományos akadémia. Deczember 9-én a philosophiai, törvény- és történettudományi osztály tartott ülést, Kubinyi Agoston elnökölte alatt.

Molnár Aladár levelező tag olvasta székfoglaló értekezését, melynek címe: „A tudomány jelen állásponjtján jogosult-e a philosophiának, mint külön tudományának mivelése?” Hogy e kérdésre válaszolhasson, széttekint az értekező a tudományok egész körén.

Az ismereteknek az újabb korban való felhalmozódásával és a tudomány problémáinak határozottabb kifejlődésével nemcsak új tudományok jöttek létre; hanem a bölcsészettnek korábban alkatrészeit képezett ismeretszakok is onnét kiválva, önálló, egész tudománykörrökké lettek.

Napjainkban a tudományok közgyűelem kiválóan az önállókká növekedett, vagy újabb keletkezett tudományzakokra irányult, a bölcsészet iránt valóban nem láthatunk a korábbihoz hasonló érdeklődést; jelenleg a tudomány haladásában nem is a bölcsészet mint szaktudomány játszik vezérszerepet.

Ennek oka azonban korántsem a bölcsészeti szellem hanyatlásában, hanem inkább abban keresendő, hogy a philosophiai gondoskodás minden tudományzakba annyira behatolt, hogy külön művelését nem látják annyira szükségesnek.

Ily értelemben mondá p. o. Renan, hogy a philosophia olyan a tudományok között, mint a fűszer az eledelke között, mely minden ételbe szükséges, hogy az izletes legyen; de magában sem táplálék, sem izletes esemege.

A tudomány mai állásán nem is szükséges a philosophiai vizsgálódásnak szűkségességét bizonyítani, hanem inkább csak a Renan féle nézet ellenében kell kimutatni a philosophiának mint önálló tudományának jogosultságát.

Ez viszont csak úgy lehet, ha tudunk kimutatni a gondolkodásnak olyan problémáit, melyek ismeretünk biztonságának érdekében szükséges megfejteni, s a melyeket kizárólag a philosophia képes megoldani.

Ertekező ilyen problémául mutatja fel először is magát tudományt, az ismeret elveinek, törvényeinek tudományos igazolását.

A többi tudományok csak azért sem képesek a „tudományt” fejtegetni, mert azt ők hozzák létre, az nekik nem tárgyük, hanem működésük eredménye. Tudomány lehetőségének és fogalmának tudományos megállapítása nélkül azonban összes ismereteink alapjukban volnának indokolatlanok. Ertekező szerint tehát a philosophia mindenkéltől „tudományt.”

Mint tudománytannak a fogalma k. itéletek, s következtetések közpészt kell tárgyalnia, a mi közelebből az ugynevezett logika feladata. Azonban előbb vizsgálania kell a lét azon kategóriáit, melyek a természeti és szellemi világot alapjában meghatározóván, elménket is szabályozzák gondolkodásában.

E categoriák mind a külvilágban, mind a gondolkodásban egyekpen érvényesek lévén, minden tudományban ugyszólvá alapfogalmakul használatnak, a nélkül, hogy a bölcsészeten kívül bármely tudomány megfejthető őket. Ilyen alap categoriák a többek között a causalitás, a czélesság, a mennyiség, a lényeg és jelenség, az elv, stb.

A természetbúvár csak úgy beszél causalitásról mint a történész; az aestheticus csak úgy szól czélesságról mint a politikus, stb.; de mi a causa-

lítás s annak törvénye? mi a czélesság, mi az elv? e kérdésre sem a természettudományok, sem a történet nem felelhetnek. A mathesis a mennyiséget tárgyalja. De mi a mennyiség ez metaphisicai kérdés.

Szóval egész serege van azon fogalmaknak, melyeket, mivel a valóság, vagyis az okosság általános határozmányait fejezik ki, minden tudományban használnak, melyeknek helyes használatától függ ismereteink helyessége bármely tudományban, s melyeket mégis a bölcsészeten kívül egy tudomány sem bir saját körében szabatosan megállapítani.

Általában esalódnak, kik azt hiszik, hogy a bölcsészet a többi tudomány határain túl s talán azon pontnál kezdődik, hol az emberi tapasztalás véget ér.

Ellenkezőleg: a philosophiának mindenek előtt az ismeret azon alapját kell felépítenie, melyről a többi tudományok kiindulnak.

Az emberi vizsgálódás tárgyainak roppant sokoldalúsága mellett szükséges, hogy egyes önálló tudományágak keletkezzenek, s részletes kutatások keressék minden irányban a valóságot.

De másfelől mind a gondolkozó szellem egyességénél, mind főleg annál fogva, mert a megismerési óhajtott okosság világa egy s annak különböző köréi bensőleg egybefüggő egészet képeznek, — szükséges ismereteinket oly egységes rendszerben is kifejeíteni, mint a hogy azt a bölcsészettnek kell eszközöznie.

Íde járul, hogy minden bölcsészeti rendszer kora világnézetének tudományos kifejezése és az ember önismerete akar lenni, s kell, hogy legyen. Amaz mint emez, tudományos viszonyaiban csupán a bölcsészet feladata.

Vannak tehát — mondja végül az értekező óhajta, bár hallgatóit is meggyőzötte volna erről — oly fogalmak s kérdéseink, melyeknek megállapítása nélkül tudományos ismereteink indokolatlanok s hézagosak volnának. S ez a philosophia, mint önálló tudomány létezésének és művelésének jogosultságát igazolja.

Utána Róna y Jácint folytatta a nov. 25. iki ülésben megkezdett értekezését. „Az ösemberek haladásáról.” A mult alkalommal — mint lapunk olvasói emlékezhetnek — a kő-korszakokról szólt; jelenleg a fémek korszakát vette vizsgálat alá.

Azon kort, midőn az őskori ásatok szerint a fémek használata már divatha jött, vagyis az emberi műveltség azon fokot elérte, hogy a fémeket fel tudja dolgozni, a tudomány bronz- és vas-korszakokra osztja, a bronz-ot állítván fel régebb használatnak.

Vizsgált vannak tekintélyes tudósok, kik ezen elmélet ellen föllépnek: így dr. Perey azt jegyzi meg, hogy a bronzal ugyanazon korban, sőt talán még előbb vas is lehetett használatban, mivel a vas előállításával sokkal egyszerűbb, — de amaz idők óta a vas elrozsdásodott, s megsemmisült, a bronz pedig épen maradt, hirdetni az utókornak a kődöz mult létezését.

Az értekező ugy vélekedik, hogy e kérdés határozottan eldönteni nem lehet. Adatunk kevés; s ha ezek némelyikének nyomán a rendszer felállítjuk, a többi adatokkal ismét meg kell azt döntenünk. — India, China, Assyria, Phoenicia s lakóiról bebizonyult, hogy mind a vasat, mind a bronzot ismerték már a legregyebb időkben. A rómaiak is vegyesen használták mindenkiket. Ha tehát voltak egyes népek, melyek a bronzot kiválóan használták, ezeknél is csak lassan és fokozatosan terjedhetett az el; gazdagabbak használták, a tömeg pedig még mindig köcszközökkel él. A választó vonal itt sem húzható meg teljes határozottsággal.

Ezen felolvasás végeztével Szabó József megjegyezte, hogy ő is, miként dr. Perey, határozottan a vas használatát tartja ősebb korbelinek; a könynyen, pusztá melegsítés s kalapálás által idomítható meteor vasak szolgáltathatták a természeti embernek a legelső érez-anyagot. S aztán, a ki a meteor-vasat már megismeré, az utóbb a vastartalmu kövekre is ráismert, s igyekezett ezekből is előállítani a köfegyver ellenében oly hatalmas ércet. Némi vita után, melyben még Henszlmann s Wenzel vettek részt, ez a tárgy bevégződött, — titkok felolvasá az archaeologiai bizottság jegyzőkönyvének egyik pontját, mely szerint a bizottság, az akadémia kiadványai közt megjelenő archaeologiai munkák díjazásának fölemelését óhajtaná kieszközözni. Az ügy azonban összes ülésre halasztatott.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

T Ö Z S D E.

Pesti áru- és értéktőzsde		Magyar értékpapírok árkelete.		Bécsi börze		Részvények.		Elsőbbségi kötvények.	
deczember 10. é.		deczember 9. é.		deczember 9. é.		deczember 9. é.		deczember 9. é.	
Gabna-árak.		Pesti keresked. bank		Államadósság.		Nemzeti bank		1862 Erzsébet vasut	
Suly- fontok	Ára márcukint	Adva	Tartva	Adva	Tartva	Adva	Tartva	Adva	Tartva
Buza bászági	83-84	5.45	5.70	695	705	53.60	53.80	680	690
" tiszai	86-87	6.05	6.50	205	208	58.40	58.40	182.80	182.80
" pesti	83-84	5.45	5.70	224	231	66.50	66.60	80.50	83
" Kétszeres	86-87	6.05	6.50	80 1/2	81	57.60	57.80	615	616
" Bozs	83-84	5.45	5.70	1320	1350	58.50	58.70	106.25	107.50
" Arpa serfőzére	86-87	6.05	6.50	Budai	425	430	1860 ki rorszgy	106.25	107.50
" Kéles	83-84	5.45	5.70	Pesti bengermalom	1560	1600	Magyar földt. herm. kötvény	160	165
" Röpze	86-87	6.05	6.50	Pannonia gőzmalom	2200	2225	Bánati	1695	1737
Zab	78-80	4.30	4.40	I-só budapesti gőzmalom	817	820	Horvát	244.20	238.70
Bab új	68-70	2.80	3.10	Budai gyár-telep	503	505	Erdélyi	169	170
Kéles	68-70	2.80	2.75	Concordia gőzmalom	870	880	Erzsébet vasut	135	140.50
Röpze	45-47	1.70	1.75	Budai királymalom	610	615	Gal. Karoly Lajos vasut	208.25	208.75
Kukorica bászági	—	—	—	Szegedi kivit. gőzmalom	380	382	Lemberg csern. vasut	169.50	170
" új	—	3.75	3.85	I. upesti szeszimnító	625	630	Cseh nyug. vasut	140	140.50
Bab új	—	2.60	2.75	Pestbudai butorkézmű	225	—	Dél-ész. ném. öszeköt. vasut	124.50	125
Kéles	—	3.10	3.20	Magyar biztosító-társulat	674	678	Tiszai vasut	147	147
Röpze	—	6	—	Magyar biztosító-társ.	260	270	Magyar északi vasut	85	87
Zaloglevelek.	—	—	—	Pesti biztosító-intézet	240	245	I-só erdélyi vasut	134.50	135
Nemz. bank kisors. ezüst	97.50	97.80	—	Magyar északi vasut	86	86 1/2	I-só ausztriai Dunagőzhajózási társaság	478	480
" o. é.	92.90	93.30	—	Pesti közuti vasút	465	470	Pesti lánchíd	380	385
Magyar földhitelintézeti	89.90	90.20	—	Kereskedelmi épület	390	400	Frankfurti váltó	101.40	102.40
Ausztriai	103	104	—	Lánchíd	385	390	Londoni váltó	121.40	122.80
				Alagut	89	91	Párisi váltó	48.30	48.75
				Magyar földh. záloglevél	73	75	Cs. arany	5.78	5.82
				Pesti keresk. b. zálogl.	96 1/2	97	Napoleon'or	9.71	9.79
							Egyleti tallér	179	181
							Ezüst	119.75	120.50

Pest 1867. Gyorssajtónyomása az Első magyar egyesületi könyvnyomdának (Fanda és társainál) 3 korona-utca 18. szám alatt.

Előfizetés... Beigatási d... 30 kr.

Elő... „FÜGG

Miután a... első napját... napilap, fo... minden hétf... tanügyi heti... szerencsénk... teletteljesen... punk kiállit... megszaporo... eddigi előfiz... és pedig oly... pok"-nak

egész é... fél évre... negyed... A „Függ... töje ingyen... Azonkiv... „Hétfői Lap... egész é... fél évre... negyed

Együtt... előfizetőink... évre előfizet... hogy az edd... új előfizetés... kegyeskedje... Az előfiz... talhoz intéze... Pest, 1867

Pes... A journ... az ember ir... S kivá... szigorú elvi... dosan ápo... szétlől, mig... tesen szám... mely néha tu... kik még né... akarnák a... venni — pá... néha oly... quem dii od

Aesth... Minden... mint ezeknek... nyerhet a fos... birodalma ny... násokat köles... us hatást ill... mire nézve l... magyar „száz... ismertebb pé... nység. A föld n... latára áll a... fejét a jégsz... kes és szeker... ellenség agy... lány vadász... zését. S ha eny... veres vadász... lép az erdőb... domb oldal... kutya számt... tyúk-udvar... A legm... hol az ember